50 ANNIVERSARY 1955-2005
DEN NORSKE ATLANTERHAVS KOMITE
THE NORWEGIAN ATLANTIC COMMITTEE

9-2005

NORDISK SIKKERHET

En sammenligning av landenes planer og tiltak for å møte de sikkerhetspolitiske utfordringer i den nye situasjon 1990-2005

av generalløytnant Tønne Huitfeldt

Sikkerhetspolitisk Bibliotek **9-2005**

Sikkerhetspolitisk Bibliotek

Innhold

Sikkerhetspolitisk Bibliotek Nr. 9-2005

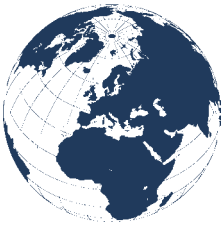

4 Innledning
6 NORGE
16 SVERIGE
23 DANMARK
33 FINLAND
40 SAMMENLIGNING OG KOMMENTARER

Utgitt av: Den norske Atlanterhavskomité
Redaktør: Camilla Ahm Nicklasson
Trykket av: Hegland Trykkeri AS, Flekkefjord
ISSN: 0802-6602

For mer informasjon, besøk våre internettsider: www.atlanterhavskomiteen.no

NORDISK SIKKERHET

En sammenligning av landenes planer og tiltak for å møte de sikkerhetspolitiske utfordringer i den nye situasjon 1990– 2005

av generalløytnant Tønne Huitfeldt

1.0 Innledning

Det er om lag 15 år siden de store begivenheter endret den sikkerhetspolitiske situasjon i Europa og for deler av verden for øvrig – ved oppløsningen av Sovjet-unionen og nedleggelsen av Warszawapakten i 1889-91. Med disse begivenheter var grunnlaget for meget av de vestlige landenes oppfatning av mulige politiske og militære trusler vesentlig redusert, og det ga helt nye muligheter for politisk og økonomisk integrasjon mellom landene i øst og vest. Det er derfor grunn til å se nærmere på i hvilken grad den nye sikkerhetspolitiske situasjon har medført endringer i de nordiske landenes militære strukturer og beredskap for å bevare sikkerheten og stabiliteten i den nordiske situasjon.

Det er naturlig å begrense sammenligningen til de nordiske landene siden disse har mange likhetspunkter hva angår geografisk plassering, befolkningsstørrelse, samfunnsordning og styresett.

Norden er det historisk-geografiske fellesnavnet på området som omfatter Norge, Sverige, Finland med Åland, Danmark, Færøyene og Island. Området utgjør ikke noen politisk eller økonomisk enhet, men kjennetegnes ved at det består av fem selvstendige stater, hvorav Norge har 196 kilometer felles landegrense og Finland ca 1538 kilometer felles landegrense med den nordvestre del av stormakten Russland, og at landene for øvrig er omgitt av fire store internasjonale havområder – Barentshavet, Østersjøen, Nordsjøen og Norskehavet.

Norden utgjør heller ikke noe enhetlig strategisk område. Dets militær-

strategiske betydning ligger i at det inneholder landområder som kan gi mulighet for kontroll med adgangen til og bruk av internasjonale havområder og viktige sjøveier, og at det tradisjonelt har vært rikt på viktige ressurser som vannkraft, trelast og jernmalm. Dessuten inneholder landenes økonomiske soner store fiskeressurser og dessuten olje og gass særlig i nord og vest.

De nordiske landene er demokratisk styrte og økonomisk velstående samfunn. De har valgt forskjellig sikkerhetspolitisk tilknytning: Island, Norge og Danmark er medlemmer av NATO. Island opprettholder ikke noe militært forsvar og USA har tatt på seg ansvaret for forsvar av landet på vegne av NATO. Danmark er medlem både av NATO og EU, men har tatt forbehold om deltagelse i EUs militære innsats utenfor EUs område. Finland og Sverige er medlemmer av EU og deltar begge i opprettelsen av EUs Rapid Reaction Force (ERRF).

1.1 NATO 1990-2005

Til tross for de store endringer i det sikkerhetspolitiske bildet har NATO ikke foretatt noen større endringer i sin totale styrkestruktur som siden den kalde krigen har vært holdt på ca 2 millioner mann tilhørende de europeiske allierte i NATO. Det er også viktig at NATO-rådet i 1999 valgte å videreføre hovedtrekkene i det tidligere strategiske konseptet fra 1991. De tradisjonelle kjernefunksjonene er beholdt. Dette gjelder evnen til kollektivt forsvar, transatlantisk solidaritet og NATO som et felles konsultasjonsforum for sikkerhetsspørsmål. Evnen til å avskrekke enhver form for aggresjon, forsvare medlemslandene, opprettholdelse av forsterkningsevne og videreføring av en felles forsvarsplanlegging i fredstid fremstår som dimensjonerende for forsvarssamarbeidet. Nytt i forhold til det tidligere konseptet er at evnen til å gjennomføre internasjonale fredsoppgaver og partnersamarbeid også er listet som fundamentale oppgaver for å kunne trygge sikkerhet og stabilitet i det nordatlantiske området.

På toppmøtet i Praha i 2002 vedtok stats- og regjeringssjefene å opprette NATO Response Force, NRF bestående av avanserte, fleksible, deployerbare og utholdende styrker med land-, sjø- og luftelementer som er klar til å forflytte seg raskt til der det er behov etter Rådets bestemmelse. Parallelt

har EF i 1999 vedtatt å opprette en hurtig reaksjonsstyrke, ERRF på korps størrelse med innmeldte styrker fra flere EU-land som ikke er medlemmer av NATO (Sverige, Finland, Østerrike og Irland).

2.0 NORGE

2.1 Innledning

Det norske forsvaret har siden medio 2001 gjennomført en av de mest omfattende omlegginger i norsk offentlig sektors historie.

Forsvaret er etter St.prp.nr.42 (2003-2004) "Den videre modernisering av forsvaret i perioden 2005 – 2008" ett av norske politiske myndigheters viktigste instrumenter for å sikre og fremme nasjonale interesser, suverenitet og territoriell integritet. Norsk sikkerhet er uløselig knytet til internasjonal sikkerhet. For Norge er derfor stabilitet, en internasjonal rettsorden basert på prinsippene i FN-pakten og det forpliktende alliansesamarbeidet i NATO av overordnet betydning.

Forsvarets rammevilkår er i stadig endring. Forsvaret står som følge av dette fremdeles overfor store utfordringer. Moderniseringen vil derfor bli videreført også i perioden 2005 – 2008.

Det har de senere år vært bred enighet i Stortinget om de sikkerhets- og forsvarspolitiske rammefaktorer for Forsvarets virksomhet. Stortingsproposisjon 42 bygger videre på denne enigheten. I tillegg baserer den seg på anbefalinger fra Forsvarssjefens Militærfaglige Utredning 2003. På denne bakgrunn anbefales konkrete rammer og forslag for den videre omlegging i perioden 2005 – 2008.

2.2 Overordnede sikkerhetspolitiske mål

Stortingsproposisjon 42 har fastsatt at de overordnede mål for norsk sikkerhetspolitikk 2005 – 2008 skal være:

- å forebygge krig og fremveksten av ulike trusler mot norsk og kollektiv sikkerhet;
- å bidra til fred, stabilitet og videre utvikling av den internasjonale rettsorden;

- å ivareta norsk suverenitet, norske rettigheter og interesser og beskytte norsk handlefrihet overfor politisk, militært og annet press;
- sammen med våre allierte å forsvare Norge og NATO mot anslag og angrep;
- å sikre samfunnet mot anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører;

2.3 Rammene for norsk bruk av militær makt

Det er bred enighet i Norge om at norsk deltagelse i militære operasjoner utenfor Norge må ha en solid folkerettslig forankring. Skulle det i en situasjon som utgjør en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet, vise seg å være umulig å oppnå en uttrykkelig autorisasjon av militær maktbruk fra FNs Sikkerhetsråd (jfr de faste medlemmers vetorett) må det om nødvendig foretas en vurdering av om det likevel kan foreligge et folkerettslig grunnlag for aktiv anvendelse av militære virkemidler. I en slik vurdering vil den politiske og moralske legitimitet veie tungt. Bare i unntakstilfeller bør norske styrker delta i operasjoner som ikke har mandat fra FN, og da bare når dette er velbegrunnet ut fra folkerettslige betraktninger.

2.4 Forsvarets sikkerhetspolitiske roller

Norsk politikk er basert på erkjennelsen at det er en dårlig løsning å vente med å møte sikkerhetspolitiske utfordringer til de har materialisert seg på vårt eget territorium. Det er å foretrekke at sikkerhetspolitiske utfordringer håndteres og finner sin løsning på et tidligst mulig tidspunkt, gjerne utenfor våre egne grenser før de blir store og uhåndterlige.

Risikoen for et tradisjonelt væpnet angrep på Norge og NATO er i dag svært liten, og antas å forbli liten både på kort, midlere og lang sikt. Dette innebærer at Forsvarets rolle knyttet til et konvensjonelt kollektivt forsvar ikke lenger er like fremtredende som tidligere. Like fullt må Forsvaret opprettholde en basis for en eventuell mobilisering og oppbygging av nødvendig militær stridsevne, i tilfelle av en direkte konvensjonell trussel mot norsk territorium skulle oppstå på kort sikt. Det er primært Forsvarets institusjonelle kompetanse og tilpasningsdyktighet som vil danne denne basisen.

Norges forhold til Russland er i dag godt, men preges av at Norge er en liten nabo med grense mot områder som er av stor strategisk betydning for Russland. Dette tilsier et behov for å sikre forutsigbarhet og stabilitet, spesielt i nordområdene. Forsvaret må her ivareta en regionalt stabiliserende rolle. Det er en rolle som omfatter tilstedeværelse av norske militære kapasiteter, overvåking, kontinuerlig suverenitetshevdelse og myndighetsutøvelse, og nødvendig bistand for å bekrefte norsk kontroll. Det er i denne forbindelse et viktig mål å sikre bred internasjonal støtte, innbefattet nødvendig alliert tilstedværelse og engasjement, for å befeste nordområdenes stilling som en stabil og trygg del av Europa. For Forsvaret innebærer dette særlig å tilrettelegge for regelmessig alliert trenings- og øvingsnærvær, spesielt i Nord-Norge.

Muligheten for fremtidige episoder, kriser og konflikter i norske områder kan ikke dermed avskrives, noe sikkerhetspolitikken må ta høyde for. Slike hendelser vil imidlertid være av en annen karakter enn storkigsscenariet fra den kalde krigen. Moderne kriser og episoder, herunder også terrorisme, krever ikke langvarige forberedelser og styrkeoppbygging fra en motstanders side. Dette betyr at slike situasjoner kan utvikle seg raskt, og at de normalt vil være av mer begrenset omfang. Konsekvenser for norske økonomiske interesser og norsk samfunnssikkerhet vil likevel kunne bli store. For å unngå dette og redusere negative konsekvenser må Norge kunne demonstrere selvstendig vilje og evne til å ta ansvar for egen sikkerhet, og samtidig legge forholdene til rette for å kunne møte utfordringene sammen med våre allierte dersom situasjonen skulle kreve det.

En rekke av Forsvarets oppgaver springer ut av et norsk ansvar i Norge og i norske nærområder. De må derfor løses nasjonalt, og i utgangspunktet uten alliert medvirkning. Disse oppgaver krever en permanent høy tilgjengelighet på, og tilstedeværelse av operative militære kapasiteter under norsk kontroll.

I 1994 ble det tatt skritt for å legge ned 15 av Hærens oppsettende avdelinger (regimenter) mens 23 fikk redusert sine opgaver. Forsvarsdistriktene i Sør-Norge og Lansforsvarene i Nord-Norge ble omdannet til 14 territorielle

regimenter som ikke hadde andre oppgaver enn enn forsvarsplanlegging (St.prp. nr. 27, 1993-94). I realiteten betød dette også nedleggelse av mibiliseringshæren.

2.5 Forsvarets operative struktur iht. St.prp.nr.42

2.5.1 Forsvarets felles styrker

- *Forsvarets spesialstyrker* er strategiske styrker som gir en fleksibel kapasitet til å møte skiftende situasjoner. Norske spesialstryker organiseres innledningsvis i tre avdelinger: Hærens Jegerkommando, Forsvarets spesialkommando og Marinejegerkommandoen, samt en integrert helikopterving som støtter disse.

- *Felles KKIS-enhet* for å styrke styringen av Forsvarets operative informasjons- og kommunikasjonsressurser- og miljøer.

- *ISTAR-enhet* (intelligence, surveillance, target acquisition and reconnaisance) Er er satsingsområde I NATO med bakgrunn I behovet for innsamling av informasjon, overvåking, rekognosering og målangivelsesdata. UAV (ubemannede luftfrtøyer). En taktisk UAV kapasitet er planlagt etablert i perioden, integrert i ISTAR-enheten.

- *NATO AGS* (Alliance Ground Surveillance) er et NATO-prosjekt for anskaffelse av kapasitet for luftbåren bakkeovervåking som opprettes og drives av NATO.

- *Satelittovervåking* Forsvaret har behov for satelittkapasitet for over våking av bl.a. norske havområder, brukt sammen med Kystvakten og de maritime overvåkingsflyene. Satelittkapasitet vil fortsatt måtte kjøpes kommersielt.

- *Forsvarets sanitet* Den militære sanitetstjeneste rettes inn mot områder av operativ betydning, og organiseres og videreføres som modulbaserte sanitets-systemer med deployerbar hospitaliserings- og behandlingskapasitet med høy beredskap.

- ***Heimevernet*** som følge av det nye og brede trusselbildet vil

beskyttelse av en rekke objekter være situasjonsbetinget. HV skal utvikle en kjerne av styrker på høy beredskap. Innsatsstyrken som vil bestå av frivillige på kontrakt i hvert HV-distrikt med 6-20 dager årlig trening. De mer tradisjonelle oppgavene lokalt ivaretas av forsterkningsstyrker og oppfølgingsstyrker med 5 dager trening hvert år. I tillegg skal HV ha en reserve på 33 000 personer for å sikre at 50.000 personer er operativt tilgjengelige. HV skal fortsatt organiseres i distrikter, avsnitt og områder. Antall HV-distrikter justeres fra 18 til 12.

- *ABC-vern enheter* Det nye risikobildet omfatter fare for bruk av masseødeleggelsesvåpen fra statlige eller ikke-statlige aktører, også rettet mot det sivile samfunn. Det er planlagt en oppgradering av beskyttelsesutrustning for personellet, samt en omfattende innføring av beskyttelsessystemer på avdelingsnivå. I tillegg opprettes det egne ABC-renseenheter med deployerbart deteksjons-, analyse- og rensekapasitet. Disse vil kunne løse nasjonale oppgaver, gi støtte til samfunnssikkerhet, samt inngå i flernasjonale styrker og operasjoner.

2.5.2 Landstyrker

- 1 taktisk mobil kommando (6. Divkdo, tilpasset)

- 1 brigade tilgjenglig for alle typer operasjoner (Brig N), med
  - 1 mekanisert bataljon med høy beredskap, Telemark bataljonen
  - 2 bataljoner med lavere beredskap

- ISTAR kapasitet på høy beredskap, fra felles ISTAR- enhet, samt
- ledelse (samband, militærpoliti)
- taktiske støtteavdelinger (artilleri, ingeniør)
- forsyningsavdelinger
- sanitetsavdelinger
- ARBC

- Spesialiserte kapasiteter utenfor brigader for understøttelse av operasjoner
- transport og forsyningskapasitet
- maskin- og konstruksjonskapasitet

- bro- og oversettingskapasitet
- Evne til løsning av ISTAR relaterte oppdrag nasjonalt og i utlandet, kjernen i den felles ISTAR- enheten.

- Evne til å forstreke og vedlikeholde operasjoner over tid (Brig 6)

- Suverenitetshevdelse og grensevakt i Sør-Varanger

- Vakthold og sikring av kongen, HMKG, 1 tilpasset bataljon

2.5.3 Sjøforsvaret

- Ledelse av flernasjonale maritime operasjoner utenfor Norge: (CNOTG)

- Kommandoplattform for nasjonale og flernasjonale maritime operasjoner: Fridtjof Nansen kl fregatt med NH-90 Helikopter (under anskaffelse)

- Tilstedeværelse, overvåking, suverenitetshevdelse og myndighets utøvelse i norske farvann: Kysteskadren med totalt: 5 fregatter, 6 Skjold-kl fartøyer (innfases), 14 Hauk-kl MTB (utfases), 6 UVB Ula kl, 6 mineryddere (delvis oppgradert) Minedykkerkommando (med dykkerfartøy), Logistikk støtte-fartøy
- Maritim ISTAR-kapasitet

- Kontinuerlig tilstedeværelse, overvåking og suverenitetshevdelse i norske farvann: Kystvakten med NH-90 helikoptere, 1 Svalbard kl, 3 Nordkapp kl, innleide KV-fartøy, indre kystvakt med innleide fartøy.

- Sjøgående hospitalisering og evakuering: Sivilrekvirerte fartøy

Strategisk sjøtransport: Beredskapskontraktert gjennom sivile rederier, fellesprosjekt for NATO

- Kystvakten disponerer i alt 21 fartøyer, hvorav 13 tilhører Kystvakten Nord
- Kystvakten har fem helikopterbærende fartøyer, KV Nordkapp, KV Senja, KV ANDENES, Kv Harstad samt KV Svalbard som er isforsterket.

- Dessuten disponerer Kystvakten 7 innleide fartøyer for kystvaktoppgaver i ytre kystvakt.

- I tillegg er 5 skip under bygging for den indre kystvakt.

- 1 nytt kystvaktfartøy som skal eies av et sivilt rederi vil være operativt i 2007. Det nye fartøyet skal inngå i KV Nord og blir sammen med KV Harstad, en del av den statlige oljeverns- og slepeberedskapen. Fartøyene har god slepekapasitet og er utstyrt med lenser for å ta ombord oljesøl.

- Kystvakten disponerer seks Lynx-helikoptre samt et fast antall flytimer med maritimt overvåkningsfly av typen Orion P-3N.

- Evne til strategisk sjøtransport. Tilgang på transportkapasitet gjennom beredskapskontakter med sivile rederier, fellesprosjekt i NATO.

2.5.4 Luftforsvaret

- Luftromsovervåking: 2 statiske luftkontrollsentre (ARS)

- Kampflykapasitet: 48 + (9) F-16, med høy beredskap for alle typer operasjoner. Oppfølgingsstyrke med lav beredskap, nye kortholdsmissiler og luft-til-bakke våpen F-16, AMRAAM oppdatering

- Elektronisk krigføring: 3 DA-20 EK-fly

- Luftvern: Ett deployerbart luftvern basert på høy beredskap og ett mobiliseringsbatteri NASAMS II

- Strategisk lufttransport, og luft-til-luft tanking: Felles NATO prosjekt

- Taktisk transportstøtte: 18 transporthelikoptere (oppdateres eie/,leie/ lease årlig oppdatering. 6 helikoptere videreføres til spesialstyrkene
- Maritim overvåking, suverenitetshevdelse: 4 P-3C Orion MPA,

2 P-3N, overvåkingsfly, 14 NH-90 helikoptere innfases, 6 til fregatter, 8 til kystvakten

- 12 Sea King Helikoptere erstattes i perioden for redningstjenesten

- Understøttelse og ledelse av styrkebidrag: 1 basesett

2.6 Forsvarets deltagelse i internasjonale operasjoner (nov 05)

Forsvaret har for tiden ca 450 personell i internasjonal tjeneste for FN og NATO. Herunder:

- Afghanistan: Kontingentstab. Spesialstyrker som deltar i Operasjon Enduring Freedom trekkes tilbake jan 06. Som del av ISAF styrken: Bataljonsledelse, og 1 norsk eskadron i Battle Group 3. Norge har også et PRT; Provincial Reconstruction Team i Meymaneh nordvest i Afghanistan. 3-4 F-16 jagerfly i Kabul inntil våren 06.

- IRAK: Norges deltagelse i den internasjonale stabiliseringstyrken med inntil 10 offiserer trekkes tilbake. 10 offiserer i NATOs treningsmisjon i Irak blir også trukket tilbake.

- Ethiopia og Eritrea: 5 offiserer som deltar i UNME

- Sinai: 3 offiserer som deltar i Multinational Force and Observers

- Sudan: Norge støtter den FN-ledede styrken i Sudan (UNMIS) med inntil 3 militært personell, inkludert observatører, stabspersonell og sanitet. I tillegg har Norge sagt ja til å stille norsk personell til NATOs kommandostruktur for den Afrikanske Unions fredsoppdrag i Darfur.

- Midt-Østen: Det nåværende bidraget på 10-12 offiserer til FNs Truce Supervision Organization (UNTSO)

- Middelhavet: Norge deltar med et maritimt patruljefly for tre

måneder i Operasjon Active Endeavour. Dessuten vil fire norske MTBer stå på beredskap for NATOs patruljering i området rundt Gibraltar.

- NATO Response Force: NRF er NATOS hurtigutrykningsstyrke på høy beredskap. Høsten 2005 har Norge Meldt inn 6 F-16 jagerfly, et eksplosivrydderteam, et Minerydderfartøy, et Ro-Ro fartøy og et stabselement for sjømilitært samarbeid og rettledning av sivil skipsfart som ledd i bekjempelsen av terrorisme til sjøs. Norge har sagt ja til å bidra med en styrke på 150 mann til EUs hurtige reaksjonsstyrke ERRF.

Den nye hærstrukturen omfatter en rekke deployerbare felleskapasiteter som både er sentrale for å understøtte norske styrker, som kan utgjøre selvstendige norske styrkebidrag eller bidra til beskyttelse for den øvrige strukturen. Samtidig har flere av felleskapasitetene, og strukturen for øvrig, i seg kapasiteter som har stor relevans for oppgaver innenfor samfunnssikkerhet. Dette gjelder for eksempel ingeniør-, logistikk-, sanitet, militærpoliti- og ABC-vern enhetene.

Brigaden øker spekteret av kapasiteter Norge kan tilby FN og NATO i alle typer operasjoner. Det skal vektlegges at avdelingene og personellet gis kompetanse til å håndtere hele spekteret av oppdrag, herunder også fredsbevarende operasjoner.

Endringer i retning av tilgjengelige og deployerbare styrker har størst konsekvens for Hæren, særlig fordi disse representerer den mest personellintensive forsvarsgrenen. Forslaget til ny hærstruktur gir en robust styrkebrønn, med høy kvalitet og reaksjonsevne for alle typer oppdrag. I presserende situasjoner vil en delvis stående og fleksibel brigade kunne nyttes av norske myndigheter på kort varsel.

Hæren vil ha en begrenset evne til å vedlikeholde løpende engasjementer i utennlands-operasjoner med samme type kapasitet i lengre tid med brigadens bataljoner Bidrag til langvarige fredsbevarende operasjoner utenfor Norge bør uansett utgangspunktet rulleres mellom ulike kapasiteter og ulike forsvarsgrener.

2.7 Verneplikten

Verneplikten er – og vil fortsatt være en bærebjelke i det norske forsvaret. Verneplikten sikrer at Forsvaret får tilgang på de best egnede og mest motiverte ungdommene. Den bidrar også til at store deler av befolkningen får et forhold til Forsvaret og forankrer dermed Forsvaret i det norske samfunnet

Forsvarssjefen har i sin Militærfaglige Utredning anbefalt at verneplikten videreføres i et differensiert og fleksibelt system med førstegangstjeneste, lærlingeordning, kontraktstjeneste, og rekrutteringsordninger tilpasset Forsvarets oppgaver og organisasjon. Følgende momenter må tillegges vekt ved praktisering av verneplikten:

- Forsvarets operative behov må være styrende for antall vernepliktige
- Førstegangstjenesten må være meningsfull for den enkelte. Sesjon og rekruttering blir viktigere for riktig seleksjon.
- Førstegangstjenesten i Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og operative felleinstitusjoner skal normalt være 12 måneder og for HV minimum 4 måneder (3 innkallinger pr år) for å gi den enkelte en forsvarlig utdanning.
- Et betydelig antall vernepliktige mannskaper må i løpet av førstegangstjenesten motiveres til å tegne kontrakter for tjeneste i den operative strukturen, herunder tjeneste i utenlandsoperasjoner
- Førstegangstjenesten kan inngå som del av en lærlingeordning eller lengre tekniske fagskoler/tilsvarende hvor tjenestetiden er lengre enn 12 nåneder.
- Statushevende tiltak skal være et viktig element i rekruttering og motivering for førstegangstjeneste, og de vernepliktige skal godtgjøres økonomisk på en god måte.
- Under førstegangstjenesten skal Forsvaret aktivt rekruttere befal og vervede.

2.8 Økonomisk ramme for Forsvaret

Forsarsbudsjettet for 2005 er på 30.4 milliarder kroner. Det må tas i betraktning at etter forsvarssjefens mening manglet ca 3.4 milliarder kroner i forhold til de operative og andre behov som var beregnet ved inngåelsen av avtalen med de politiske partier i 2005.

Det sikkerhetspolitiske bibliotek nr. 9-2005

3.0 SVERIGE

3.1 Overgripende mål for Forsvarsmakten

Det overgripende målet for Forsvarsmakten er å kunne forsvare Sverige og svenske interesser mot de væpnede trusler som finnes i dag og som kan oppstå i fremtiden. For å klare det kreves det et moderne og fleksibelt innsatsforsvar. Derfor fortsetter nå arbeidet å gjennomføre den reform som ble innledet i 1999. Mer ressurser skal legges på faktisk innsatsevne og mindre på administrasjon.

3.2 Et forandret trusselbilde

Verden har forandret seg. En invasjonstrussel mot Sverige bedømmes i dag som meget avlegs. Trusselen har endret karakter. Nye trusler er kommet til: global terrorisme, etnisk rensning, flyktningekatastrofer, sammenbrudte stater, folkemord, naturkatasrofer med mer. Dagens kriser og konflikter oppstår raskt og tar ikke hensyn til noen nasjonale grenser. Usikkerheten gjør at Sverige må bygge sitt forsvar av fred og frihet på en aktiv deltagelse i europeisk forsvarssamarbeide.

Gårsdagens forsvar skulle gjennom sin størrelse avskrekke andre land fra å invadere Sverige. Nå utvikles i stedet et mindre forsvar som kan reagere raskt, samordnet og fleksibelt ved innsatser av forskjellig slag, både innenfor og utenfor Sverige.

3.3 Oppgaver

Væpnet strid er forsvarets unike kompetanse, den skiller forsvaret fra andre myndigheter. Evnen til væpnet strid skal kunne brukes både internasjonalt og på hjemmeplan.

Det er riksdag og regjering som bestemmer hva Forsvarsmakten har av oppgaver og mål. I virksomhetsideen tydeliggjøres hvorfor Forsvarsmakten er til og hvordan den skal anvendes:

- Forsvarsmakten er gjennom sin evne til å gjennomføre væpnet strid Sveriges ytterste sikkerhetspolitiske instrument.

- Forsvarsmakten er derfor stadig klar til å gjennomføre internasjonale

innsatser og hevde Sveriges nasjonale integritet samt støtte det svenske samfunnet ved større kriser.

- For at Sverige skal kunne bibeholde sin sikkerhetspolitiske handlefrihet,utvikler Forsvarsmakten kontinuerlig evner som kan møte fremtidens krav

3.4 Internasjonalisering – EU

Forsvarsmaktens internasjonale virksomhet står for tiden i sentrum. Det stiller høye krav til det mindre og mer fleksible forsvaret som holder på å ta form. Forsvarsmakten skal i samvirke med andre land delta aktivt i internasjonal fredsfremmende og humanitær virksomhet. Et forandret trusselbilde og et nytt syn på det europeiske sikkerhetsfellesskapet er faktorer som ligger til grunn for Sveriges interesse for å bidra til å løse konflikter i vår omverden.

Sveriges medlemskap i EU påvirker i høy grad Forsvarsmaktens internasjonalisering og internasjonale initiativ. Statsmaktenes økte krav på Forsvarsmaktens bidragsevne i internasjonale innsatser innebærer i fors varsbeslutningsperioden behov for:

- Innsatsforband med høy beredskap for innsatser av begrenset varighet

- Evne til kontinuerlig å bidra til langvarige innsatser

- Å utvikle et innsatsforband, Nordic Battle Group, innenfor rammen av EUs krisehåndteringseevne.

Utviklingen har betydning ikke bare for EU, men også for samarbeidet med NATO og for bidrag til FNs fredsfremmende innsatser

Å delta i internasjonele øvinger er derfor av stor viktighet for å kunne utvikle Forsvarsmaktens evne til å delta ved innsatser.

3.5 Innsatsorganisasjonens utvikling fremover

Regjeringens retningslinjer fastlegger at følgende forband skal inngå i innsatsorganisasjonen

- 1 Hovedkvarter med operativ innsatsledelse
- 1 Operativ ledelsesbataljon
- 1 Telekrigsbataljon
- 2 Marktelebataljoner
- 2 Spesialforband
- 1 Jegerbataljon
- 3 Sikkerhetsbataljoner
- 8 Mekaniserte bataljoner
- 1 Luftbåret bataljon
- 3 Haubitsbataljoner
- 2 Luftvernsbataljoner
- 2 Ingeniørbataljoner
- 1 Forbindelsesbataljon
- 2 Understøttelsesbataljoner
- 2 EOD (Explosive Ammunition Disposal) kompanier
- 1 NBC (beskyttelse mot nukleær, bakteriologisk og kjemisk krigføring) kompani.
- 60 Heimevernsbataljoner

- 4 Ubåter
- 7 Overflatekampfartøy
- 7 Minerydderfartøy
- 1 Amfibiebataljon
- 1 Marine basebataljon

- 7 JAS-39 divisjoner
- 1 Helikopterbataljon
- 1 Transportflydivisjon
- 1 Flybasebataljon

Regjeringen anser at den organisasjonen som Forsvarsmakten har foreslått for en økonomisk ramme på 3 milliarder kroner kan legges til grunn for virksomheten i 2005. De forbands som ikke inngår i planen

bør avvikles umiddelbart. Regjeringen går ut fra tilstanden til de forband som skal inngå i innsatsorganisasjonen 2005 i det alt vesentlige oppfyller kravene til operativ evner. Regjeringen vil i budsjettproposisjonen for 2006 presisere hvordan innsatsorganisasjonen skal utvikles videre.

Sveriges totale mobiliseringsstyrker er som følge av reorganiseringene redusert fra ca. 800 000 mann til ca. 60 000 mann. Her i er ikke medregnet styrken til de 50 overfor nevnte hjemmevernsbataljonene.

3.6 Nordic Battle Group

Deltagerne er: Sverige, Finland, Norge og Estland
Koordinerende ansvar: Sverige
Antall soldater: ca 1.500
Beredskap: fra 1 januar 2008
Innsats etter beslutning: 10 dager
Utholdenhet ved innsats: 30 dager, kan forlenges til 120 dager

Sverige har tatt på seg et koordinerende ansvar for en av hurtiginnsatsstyrkene som nå etableres av EU-landene. Hurtiginnsatsstyrkene, som er kalt Battle Groups, kommer til å være ett av mange viktige instrumenter i EUs krisehåndteringsevne og de som raskest kan settes inn. Den styrken som Sverige tar ansvar for kalles Nordic Battle Group.

For Forsvarsmaktens del innebærer tiltaket at frem til 1 januar 2008 skal Norge sammen med Finland og Estland produsere en hurtiginnsatsstyrke på totalt 1.500 soldater. Sverige kommer til å bidra med cirka 1.100 soldater, Finland med 200 og Norge med 150. Estland kommer til å bidra med et mindre troppebidrag. For den militærstrategiske ledelsen samarbeider Sverige med Storbritannia.

Styrken er modulært oppbygd. Kjernen består av en mekanisert bataljon med 750 soldater. Til dette føyes ulike understøttelses- og logistikkfunksjoner etter behov. Sammen utgjør disse ressursene Nordic Battle Group. I tillegg kan også strategiske operative ressurser tilføres ved behov.

Kjernen inneholder:
- en bataljonstab med stabskompani
- to geværkompanier med stridskjøretøy 90
- et geværkompani med lette splintbeskyttede kjøretøy og
- et trenkompani

Etteretningsforband, ammunisjonsenhet, sykepleierressurser, helikopterenhet for syketransport, understøttelsesforband for eksempel for transport, ammunisjon, drivstoff, proviant, militærpoliti og reparasjoner til hele hurtiginnsatsstyrken (både bataljonen og forsterkningsenheter)

Avhengig av terreng og hurtiginnsatsstyrkens oppdrag kan ytterligere forsterkninger være nødvendig (ut over Nordic Battle Group) med ressurser som for eksempel: JAS-39 Gripen, overflatekampfartøy, amfibieforband, ubåter og spesialforband..

3.7 Hærens innsatsorganisasjon

Hæravdelinger som er meldt inn til internasjonale styrkeregistere /bl.a. NATO/PFF, EU, UNSAS, NORDCAPS og SHIRBRIG):
- Mekanisert bataljon Strf 90 I, ca 1200 mann
- Mekanisert bataljon Patgb I, ca 900 mann
- Ingeniørkompani (med amm- og mineryddingsevne), ca 175 mann
- NBC-innsatsstyrke, ca 50 mann
- Stabskompani til NORDBDE stab, ca 100 mann
- Stabsersonell til NORDBDE HQ, ca 20 mann
- Logistikkbataljon, ca 225 mann
- Jegertropp, ca 50 mann
- MP-enhet, ca 160 mann
- Artillerilokaliseringsradargruppe, ca 15 mann

Sjøstridsforband:
Korvettforband (2 korvetter+ underholdsfartøy) ca 200 mann
Ubåtforband (1 ubåt+ ledelses- og underholdsgrupper) ca 40 mann
Minerydderforband (2 minerydderfartøy+ 1 underholdsfartøy) ca 160 mann
FNSU, Forward Naval Support Unit (marinefelles underholdsenhet) ca 30 mann

Flystridsforband:
Speider- og jagerflyforband, 1 divisjon JAS 39 Gripen (8 fly) inkl stab-underholds- og innsatskompanier, ca 280 mann
Transportflyforband med 4 TP 84 Hercules, ca 70 mann
Overvåkingsflyforband med 1 S 102B Gulfstream IV, ca 10 mann

3.8 Internasjonal evne

Forsvarsmakten skal samtidig kunne lede og delta i to større innsatser av bataljons størrelse og tre mindre innsatser. Enkelte innsatser skal kunne påbegynnes med kort forvarsel og andre innsatser skal kunne være utholdende over lengre tid.

Forsvarsmakten skal klare hele skalaen av krisehåndteringsoppgaver fra fredsopprettende, konfliktforebyggende, humanitære, og fredsbevarende oppgaver til fredsfremtvingende innsatser.

ET svensk bidrag til en internasjonal hurtiginnsatsstyrke som skal ledes av Sverige, sammen blant annet med Finland skal utvikles som del av EUs hurtiginnsatsevne. Forbandet skal være operativt senest 1. januar 2008.

Dette innebærer en forsterkning av den internasjonale evnen, og et høyere ambisjonsnivå når det gjelder innmeldte forband til det internasjonale styrkeregister. De styrker Sverige deltar med bør også å bidra til Forsvarsmaktens langsiktige utvikling og operative evne. Man bør kontinuerlig vurdere og prøve ut hvilke forband Sverige skal bidra med og hvilken beredskap de skal ha. En øket internasjonal evne skal være en integrert og prioritert del av omstillingen av Forsvarsmakten. Regjeringen anser at utviklingen av den svenske hurtiginnsatsstyrken og kapasiteter når det gjelder forsterkningsforband bør styrkes også på sikt og ambisjonene for internasjonale innsatser skal fortsette å øke.

3.9 Reformering

Forsvarsreformen er en politisk reform som til dels skal gjennomføres av Forsvarsmakten. Det militære forsvaret omstilles fra et invasjonsforsvar til et moderne og fleksibelt innsatsforsvar med stor tilgjengelighet Vekten ligger på operativ evne i nærtid.

Dette innebærer at flere innsatsforband skal bli gripbare og kunne anvendes både i Sverige og utenlands. De skal kunne gå i strid uten mobilisering, omfattende komplettering eller andre forberedelser. Forsvarsmakten skal kunne klare hele skalaen av krisehåndteringsoppgaver; fra tillitsskapende-, konfliktforebyggende-, humanitære- og fredsbevarende oppgaver til fredsfremtvingende innsatser.

Det interne forandringsarbeidet handler om å sette Forsvarsmaktens innsatsforband og den effekt virksomheten skal lede til i sentrum. Et konkret eksempel er at i dag sendes vernepliktige hjem når de er ferdigutdannet. Samtidig må Forsvarsmakten sette opp nye forband hver gang internasjonale innsatser skal gjøres.

Øverstkommanderende (ØB) har fastsatt åtte mål for reformarbeidet. Målene omfatter innsatsevne, arbeidsmåte og kulturen som på et mer presis måte må følge samfunnets oppsatte normer.

Det arbeid som kommer til å få størst betydning for reformarbeidet de nærmeste årene er oppbyggingen av hurtiginnsatsstyrken Nordic Battle Group. Selv om den hva størrelse angår bare representerer en mindre del av Forsvarsmaktens innsatsevne kommer styrken til å påvirke og stille krav til forandringer innenfor mange deler av Forsvarsmaktens virksomhet.

Blant de forandringer som forestår kan nevnes:
- ny vernepliktsutdannelse som starter i 2006
- kontraktsansettelser av vernepliktige
- utenlandsavtale for offiserer
- samøvinger med andre land og sertifiseringsarbeid
- utviklede former for materiellanskaffelser

3.10 Grunnutdannelse for vernepliktige

Et nytt forbandsutdannelsessystem innføres fra og med 2006. Hensikten er først og fremst å øke utdannelseskvaliteten, rekruttering og evne til internasjonale innsatser.

Den nye verneplikten er delt inn i tre terminer hvorav de to første gjennomføres med pliktig tjeneste (11 måneder). Etter den andre terminen er det mulighet for å søke om å få den tredje, frivillige termin som er direkte tilpasset internasjonal tjeneste.

Termininndelingen gjør verneplikten bedre tilpasset det sivile og militære skolesystemet.

Det nye systemet gjør at antallet ungdommer som rykker inn varierer ulike år. I gjennomsnitt kommer det til å være 8 500 vernepliktige/år.

3.11 Økonomi og budsjett

Forsvarsmaktens virksomhet finansieres gjennom skattemidler. I april 2005 hadde Forsvarsmakten et samlet budsjett på 39.9 milliarder svenske kroner. Størrelsen på budsjettet fastsettes hvert år med at riksdagen tar beslutning om hele statsbudsjettet. Pengene er deretter delt opp i ulike budsjettposter og Forsvarsmakten får ikke selv overføre penger mellom de ulike postene.

Forsvarsbudsjettets fordeling i 2005:

- Internasjonale troppeinnsatser	1.4 milliarder
- Materiell	16.6 "
- Anlegg	0.2 "
- Forskning	1.0 "
- Forbandsvirksomhet	20.7 "
- Totalt	39.9 "

4.0 DANMARK

4.1 Utenriks- og sikkerhetspolitikk

I forbindelse med Avtalen om forsvarets ordning fra 2005 – 2009 har de 6 danske politiske partier gitt uttrykk for at Forsvaret utgjør et vesentlig virkemiddel i aktiv dansk utenriks- og sikkerhetspolitikk med henblikk på en fredelig utvikling i verden med fremme av demokrati, frihet og menneskerettigheter.

Forsvaret har til formål å:

1. Imøtegå direkte og indirekte trusler mot Danmarks og alliertes sikkerhet
2. Hevde dansk suverenitet og beskyttelse av den danske befolkning, samt
3. Bidra til internasjonal fred og sikkerhet i overensstemmelse med prinsippene i FN-pakten, særlig gjennom konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskapende og humanitære oppgaver

Etter forlikspartienes mening krever den sikkerhetspolitiske utvikling at dansk forsvar styrker kapasiteten på to sentrale områder:
1) Internasjonalt deployerbare militære kapasiteter og
2) Evnen til å imøtegå terrorhandlinger og deres virkninger

Forlikspartiene Venstre, Det Konservative Folkeparti, Socialdemokratene, Dansk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Kristendemokratene, er enige om å fastholde NATO som det sentrale forum for solidarisk og forpliktende forsvarspolitisk samarbeide. Det kollektive forsvar forblir forankret i NATO, som også fremover skal være ramme for det transatlantiske partnerskap, hvorved nye trusler kan imøtegås, og Europas sikkerhet kan garanteres. Danmark skal fortsatt kunne yte troverdige bidrag til NATO, herunder til NATOs Response Force.

Partiene er enige om at forsvarets struktur og kapasitet i forliksperioden innrettes på en måte, som sikrer at Danmark etter en eventuell opphevelse av forsvarsforbeholdet, umiddelbart vil være i stand til å levere tilfredsstillende bidrag til kommende europeiske forsvarsoppgaver, herunder terrorbekjempelse, forhindre spredning av masseødeleggelsesvåpen samt fredsstøttende operasjoner.

Den aktuelle sikkerhetspolitiske situasjon, herunder utvidelsen av NATO og EU, understreker at den konvensjonelle militære trussel mot dansk område er bortfalt i en overskuelig fremtid, hvorfor det ikke lenger er behov for mobiliseringsforsvaret.

Terrorangrepet den 11. september 2001 og senere terrorangrep har demonstrert at de sikkerhetspolitiske utfordringer og risikoer, som blant annet Danmark står overfor har endret seg markant. Nye asymmetriske og uforutsigbare trusler i form av internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler er kommet til.

Truslene behøver ikke springe ut fra Danmarks geografiske nærområder, men kan, selv om de manifesterer seg i utlandet, utgjøre risiko for Danmark, våre allierte og våre felles verdier. Derfor bør den sikkerhetspolitiske vekt være rettet mot å kunne imøtegå truslene der hvor de oppstår, hva enten det er innen eller utenfor landets grenser. Det danske forsvar bør derfor fokusere på dels sammen med øvrige komponenter å styrke totalforsvaret av Danmark og landets befolkning, dels å kunne delta i internasjonale operasjoner.

Trusselens uforutsigbarhet innebærer at dansk forsvar ikke lenger kan innrettes etter et veldefinert trusselbilde. Derfor bør forsvaret fremover innrettes etter en kapasitetsbasert taktikk hvoretter en bred vifte av kapasiteter kan stilles til rådighet i situasjoner hvor dansk sikkerhet eller danske interesser er direkte eller indirekte truet eller berørt, eller hvor dansk ansvar i det internasjonale samarbeidet tilsier det. Trusselens uforutsigbare karakter stiller krav om øket vekt på innsatsberedskap og evner til å kunne sette inn kapasiteter, hvor det er behov for det, enten det er tale om en humanitær innsats, fredsstøttende operasjoner, katastrofesituasjoner i eller utenfor Danmark eller innsats i egentlige militære operasjoner

4.2 Forsvarets struktur og operative evne

I gjennomføringsgrunnlaget for "Avtale om forsvarets ordning fra 2005 – 2009" har Forsvarsministeriet fremholdt at i henhold til avtalen av 10. juni 2004 sikres at dansk forsvar styrkes på følgende områder: 1)Internasjonalt deployerbare militære kapasiteter og 2) evnen til å imøtegå terrorhandlinger og deres ettervirkninger.

Forsvarets overordnede struktur omlegges, hvorved omstillingen fra 60% støttestruktur og ca 40% operativ struktur til ca 40% støttestruktur og ca 60% operativ struktur oppnås i sluttmålet.

Forsvarets operative struktur øker derved den umiddelbare innsatsberedskap i Totalforsvaret, likeså forsvarets evne til å sette inn kapasiteter svarende til ca 2 000 personer i internasjonale operasjoner for kr 900 millioner per år, mot kapasitet svarende til 1 150 soldater i 2005. På samme måte fokuseres hjemmevernet mot totalforsvaret.

Forsvarsministeriet har anmodet Forsvarskommandoen om å utarbeide grunnlaget for en anonymisert undersøkelse av blant utsendte danske soldater om deres innstilling til oppdraget og lokalbefolkningen. Undersøkelsen skal også evaluere utdannelsesinnsatsen av menige og offiserer til stressfylte utsendelsesoppgaver med henblikk på å vurdere om den eksisterende forberedelse og utdannelse er tilstrekkelig.

Det er enighet om at samordningen av den militære og sivile innsats skal styrkes, slik at det oppnås synergieffekt mellom oppgavene, og således at den samlede danske innsats synliggjøres. Det er nedsatt en arbeidsgruppe under Utenriksdepartementets formannskap, hvori de ikke-statlige nødhjelpsorganisasjoner går inn, som utarbeider forslag til prosedyrer for samarbeid mellom nødhjelpsorganisasjonene og forsvaret.

Materiellplanene understøtter kapasitetsprioriteringene i forsvarsforliket, og tilgodeser det operative behov for oppbygging av komplette og kvalitative kapasiteter i nettopp tilstrekkelig omfang, og herunder målsetting i et nettverksbasert operasjonsmiljø.

4.3 Hæren

Hærens kapasitet til hurtig å kunne sette inn styrker for å hindre kriser i å oppstå eller utvikle seg styrkes ytterligere, samtidig som det ikke skal kunne opprettholdes styrker ute gjennom lengre tid i et større omfang, enn hittil har vært tilfellet. Hæren stiller derfor to brigader som inngår i rammen for Danske divisjon. Divisjonsstaben og divisjonstropper som er del av brigadene består hovedsakelig av fast ansatte soldater, mens den andre brigaden primært utgjøres av soldater på reaksjonsstyrkekontrakt. Brigadene settes opp slik at det fleksibelt kan settes sammen relevante styrkebidrag avhengig av oppgave og vilkår for aktuelle operasjoner. Deployering av logistikk forusettes planlagt og prøvet ut i forbindelse

med blant annet, deltagelse i NATOs Response Force mv, i det marinen og flyvåpnet bringes inn i forbindelse med henholdsvis sjø- og lufttransport, slik at utsendelse av styrker kan skje med kort varsel.

Danske divisjon med tilhørende brigader og divisjonstropper knyttes til Allied Command Europe Rapid Reaction Corps som har hovedkvarter i Rheindalen i Tyskland og enhetene vil dessuten kunne tilknyttes NATOs Multinational Corps North East som har hovedkvarter i Polen. Videre fortsetter deltagelsen i Multinational Stand-by Forces High Readiness Brigade for UN operations (SHIRBRIG) med et stabskoompani, en oppklaringsenhet, et militærpolitielement og stabspersonell. Styrkene som er meldt inn til SHIRBRIG settes opp av Hærens to brigader.

Verneplikten legges om slik at utdannelsen setter de vernepliktige i stand til å løse samfunnsrelaterte oppgaver i totalforsvaret. Utdannelsen rettes mot så vel en militær utdannelse som omfatter enkeltmannsutdannelse rettet mot soldatens evne til å løse oppgaver i et usikkert miljø samt utdannelse med henblikk på at soldaten under ledelse kan virke i mindre enheter i forbindelse med løsning av oppgaver i totalforsvarsregi, samt et totalforsvarsmessig innhold (blant annet brannbekjempelse, katostrofeinnsats, medvirkning til opprettholdelse av lov og orden mv). Utdannelsen er altså primært rettet mot totalforsvaret i Danmark, mens utdannelsen av soldater til de egentlige kampenheter krever betydelig lengre utdannelse i form av reaksjonsstyrkeutdannelse av ca ni måneders varighet, som står åpen for de som måtte ønske dette med henblikk på fast ansettelse i forsvaret eller utsendelse i internasjonale operasjoner. I tillegg innkalles fortsatt vernepliktige for ivaretagelse av oppgaver i forhold til forsvarets forpliktelser overfor kongehuset, herunder Livgarden og Hesteeskadronen. Disse vernepliktige som innkalles henholdsvis 8 og 12 måneder har ikke noen etterfølgende beredskapsforpliktelse.

På bakgrunn av foranstående tilpasses Hæren slik:

- To brigader og fem kampbataljoner i det territoriale forsvar nedlegges. Videre nedlegges enkelte divisjonstropper, herunder Eskadrille 724 (panservern helikopterkompani) som inngår i Flyvåpnets

nåværende struktur. Helikoptrene anvendes til oppsetting av en observasjons- og lett transporthelikopterenhet.

- Danske divisjon med stab og gjenværende divisjonstropper (artilleri, UAV, FAC)

- 1. Brigade som består hovedsaklig av fast personell, med stab og stabskompani, en stående panserbataljon en stående panserinfanteri bataljon, en stående lett oppklaringsbataljon, en stående oppklaringseskadron på Bornholm, en stående logistikkbataljon og ett stående militærpolitikompani, ett stående panseringeniørkompani samt en delvis stående artilleriavdeling. Brigaden innmeldes til NATO på høy beredskap

- 2. Brigade som består primært av personell på reaksjonsstyrkekontrakt, med stab og stabskompani, en kadrebemannet panserinfanteribataljon, to kadrebemannede panserinfanteribataljoner og en kadrebemannet artilleriavdeling, ett kadrebemannet panseringeniørkompani, en kadrebemannet logistikkbataljon og ett kadrebemannet militærkompani samt en stående lett oppklaringsbataljon på Bornholm. Brigaden innmeldes til NATO på lavere beredskap.

- Den danske operative logistikkgruppe etableres med primært fast personell i Vordingborg.

- Jegerkorpsets søkes øket til 135 spesialutdannet personell

- Hærens tre nåværende musikkorps bevares.

4.4 Hærens vernepliktsforbruk

Forsvarsbudsjettet bygger på et vernepliktsforbruk på ca 2.150 vernepliktige årsverk som svarer til ca 6 000 vernepliktige. Det samlede antall fast ansatte utgjør ca 4 070 årsverk, og antallet reaksjonsstyrkekontrakter utgjør ca 4 070 hvortil det er satt av 27 800 innkommanderingsdager.

4.5 Materiellanskaffelser for Hæren

Det foretas diverse materiellanskaffelser for Hæren, blant annet infanteri kampkjøretøyer; det utfases et antall pansrede personelltransportkjøretøy er av typen M113 samt 180 stridsvogner, alle Leopard 1. Det foretas også innledende anskaffelse av moderne ildstøttesystem samt kommando- og kontrollsystem (C3I).

4.6 Marinen

Generelt fastholdes marinens spesielle kapasiteter for å gjennomføre kystnære operasjoner, og den igangsatte utvikling vedrørende fleksible støtteskip og patruljeskip fortsettes. Evnen til å delta i NATOs stående flåtestyrker, herunder deltagelse i NATO Response Force prioriteres, ved at det skapes muligheter for å kunne delta med relevante enheter og taktisk stab samt den nødvendige kommandoplattform. Det anskaffes tre patruljeskip i perioden, mens det utfases fire Standard Flex 300 fartøyer. I tillegg fastholdes marinens evne til å løse de hjemlige oppgaver, herunder oppgavene i det nordatlantiske område. Ubåtvåpnet nedlegges.

Det samlede antall fast ansatte i marinen fastsettes til ca 3 400, antallet reaksjonsstyrkekontrakter til ca 50 og det avsettes ca 300 innkommanderingsdager pr år. Bevilgningsteknisk regnes det med 200 vernepliktige årsverk i marinen.

4.7 Flyvåpnet

Med tilgang av nye transportfly (C-130J) og nye helikoptre (EH 101) økes flyvåpnets kapasitet til å støtte landmilitære operasjoner og humanitære innsatser, samtidig som de tilgående inspeksjonsfly gir flyvåpnet en tilstrekkelig kapasitet til miljøovervåking og til løsning av de øvrige hjemlige oppgaver herunder oppgaver i det nordatlantiske område.

De oppdaterte F-16 fly utgjør fortsatt en betydelig kapasitet med hensyn til den hjemlige suverenitetshevdelse (avvisningsberedskap) og relevant deltagelse i internasjonale operasjoner, herunder deltagelse i NATOs Responce Force. Den samlede transportflystruktur, herunder antallet av operative fly tilpasses i overensstemmelse med de aktuelle oppgaver og under hensyn til F-16 flyenes samlede levetid, og mulighetene for på sikt å innfase et nytt kampfly.

Ambisjonsnivået for flyvåpnets deltagelse i internasjonale operasjoner er fastsatt til åtte kampfly på høyt beredskap og åtte kampfly på lavere beredskap.

Det bakkebaserte luftforsvar (DeHawk) nedlegges. En observasjons- og lett transporthelikopterenhet med fire helikoptere på høyt beredskap meldes til NATO. Elementet inngår i en helikopterenhet med 8 Fennec helikoptere.

Det anskaffes ett C-130J Hercules transportfly, samt kommando- og kontrollsystemer til F-16 (C31, Link 16). Danmark deltar fortsatt i Joint Strike Fighter prosjektet

4.8 Personell i Flyvåpnet

Det samlede antall fast ansatte i Flyvåpnet fasettes til ca 3.400 årsverk, antallet reaksjonsstyrkekontrakter til ca 250 og det avsettes 2 500 innkommanderingsdager pr år. Beregningsteknisk regne det med ca 100 vernepliktsårsverk.

4.9 Hjemmevernet

Nedleggelsen av mobiliseringsforsvaret og det territorielle forsvaret gjør det mulig å fokusere Hjemmevernets innsats mot totalforsvaret.

Medlemmer av Hjemmevernets aktive struktur gjennomfører den lovbestemte utdannelse innenfor de første tre år på 250-300 timer, herunder grunnutdannelse på 100 timer som er en forutsetning for å få utlevert våpen. Deretter skal det for å bli medlem av den aktive struktur gjennomføres minst 24 timer funksjonsrelatert tjeneste årlig. Hertil kommer årlig skyteutdannelse for hjemmevernspersonell som har utlevert våpen. Den aktive struktur består således av medlemmer med et tilstrekkelig utdannelsesnivå som årlig kontrolleres.

Det aktive personellet inngår etter aktivitetsnivå i Hjemmevernets innsatsstyrke, marine-hjemmevernets seilende besetninger og i de øvrige enheter i hjemmevernet. Oppgavene for den såkalte "3 000-mann styrke" omdefineres slik at hjemmevernet stiller en tilsvarende innsatsstyrke

fordelt på de fem totalforsvarsregioner (tidligere hjemmevernsregioner). Dette personellet utdannes slik at deres utdannelse tilsvarer den totalforsvarsutdannelse som vernepliktige i det øvrige forsvar motttar.

Hjemmevernet forutsettes for øvrig målrettet mot totalforsvaret, og innsatsen samordnes med de statlige redningsberedskaps- og totalforsvarsstyrker. Hjemmevernet stiller blant annet en ledelsesstruktur i totalforsvarsregionene, hvor det øvrige forsvar bidrar med 800-1200 offiserer og øvrige befalingsmenn i reserven som kan føre hjemmevernets personell og enheter av forsvarets totalforsvarsstyrke.

For å utnytte synergi mellom forsvaret og hjemmevernets kapasiteter integreres hjemmevernet i forsvarets støttestruktur. Dessuten vurderes en integrering i den fremtidige totalforsvarsstruktur i forbindelse med overveielsene av hvordan de sivile beredskapsoppgaver integreres i forsvaret. Ytterligere integrering gjennomføres slik at hjemmevernet bevarer sin integritet.

4.10 Totalforsvaret

Generelt omfatter totalforsvaret utnyttelse av alle resurser for å opprettholde et organisert og funksjonsdyktig samfunn, beskytte sivilbefolkningen samt samfunnets verdier.

De trusler totalforsvaret skal imøtegå, går på tvers av landegrenser og på tvers av innenlandske administrative grenser mellom myndighetsutøverne. Imøtegåelse av truslene krever derfor både felles løsninger og tett koordinering mellom internasjonale og nasjonale ansvarlige myndigheter.

I den nåværende situasjon har deler av den tradisjonelle militære utdannelse av vernepliktige mistet en stor del av sin relevans, men det er fortsatt behov for mannskap for at forsvaret kan bidra til totalforsvaret. Den i henhold til grunnlovens paragraf 81 fastsatte verneplikt bør derfor tilpasses i fredens tjeneste.

Totalforsvarets styrkes for øvrig i videst mulig omfang ved å samle

løsningen av det statlige redningsberedskapets og forsvarets oppgaver i en struktur som sikrer synergieffekt og forenkling. Tilsvarende gjelder for hjemmevernet, som under bevaring av sin identitet integreres i forsvarets operative- og støttestrukturer

Videre styrkes totalforsvaret ved at det etableres en totalforsvarsstyrke på ca 12 000 soldater som har gjennomgått relevant utdannelse av 700 timers varighet på fire måneder. Denne styrke er forpliktet til innenfor de første 3 år etter den første fellesutdannelsen i forsvaret å stille seg til rådighet i opptil 3 måneder i forbindelse med løsning av totalforsvarsoppgaver for det danske samfunn, i tilfelle forsvarets stående styrker, det statlige redningsberedskap og hjemmevernet ikke er tilstrekkelig. Totalforsvarsstyrken sikrer altså at samfunnet råder over tilstrekkelig kapasitet til å imøtegå trusler mot Danmark og større katastrofer.

Forsvarets behov er styrende for antallet av unge som innkalles til avtjening av verneplikt. Innkalling og rekruttering gjennomføres med sikte på at alle unge menn innkalles og alle unge kvinner inviteres til "forsvarets dag". Forsvaret presenteres, herunder ansettelses- og karrieremuligheter, og det utleveres relevant informasjonsmateriale. På bakgrunn av deltagelse i denne presentasjon og orientering tilkjennegir den enkelte hvorvidt han eller hun ønsker å avtjene frivillig verneplikt, eller en eller annen form for ansettelse i forsvaret. PÅ bakgrunn herav inngår forsvaret frivillig utdannelsesavtale og fastsetter antallet vernepliktige som innkalles i overensstemmelse med Forsvarets behov.

Forsvarets budsjettrammer for perioden 2005 til 2009 er (prisnivå 2004) Alle beløp i milliarder danske kroner:

2005	2006	2007	2008	2009
18 600	19 300	19 300	19 200	19100

5.0 FINLAND

Finlands sikkerhets- og forsvarspolitiske handlingslinje tar sikte på å beskytte landets selvstendighet og de grunnleggende demokratiske verdiene i samfunnet og å fremme medborgernes sikkerhet og velferd. Finlands hadlingslinje bygger på et troverdig nasjonalt forsvar, et fungerende samfunn og en konsekvent utenrikspolitikk samt på en sterk internasjonal stilling og en aktiv virksomhet som medlem av EU. De sentrale utfordringene for Finlands sikkerhets- og forsvarspolitikk er å bibeholde og forsterke handlingsevnen i en forandret omverden der den globale utviklingen, regionale konflikter og nye trusler i stadig høyere grad innvirker på Finlands sikkerhet.

Finland utvikler sin forsvarsevne som et militært ikke-alliert land, med oppmerksomhet mot forandringene av sikkerheten i sin omverden, spesielt de forandringer som har konsekvenser for Nord-Europa. Finland bør i alle situasjoner ha evne til å garantere selvstendig handlekraft. Ved hjelp av den troverdige nasjonale forsvarsevnen hindres forekomster av trusler som kan rettes mot Finlands territorium. Forsvarsevnen dimensjoneres slik at hele landet forsvares. Utgangspunktet for dette er derfor den alminnelige verneplikten og det territorielle forsvarssystemet. Forutsetningen for at det troverdige forsvarssystemet skal kunne utvikles er at innrettingen på de sentrale funksjonene og forsvarsmaktens fortsatte strukturomlegging gis prioritet.

Forsvarsmakten treffer forberedelser for å kunne forhindre og ved behov avverge anvendelsen av militære maktmidler mot Finland. De krise- og trusselmodeller som anvendes ved planleggingen av forsvaret er en regional krise som kan ha konsekvenser for Finland; politisk, økonomisk og militært press som kan omfatte trusler med militære maktmidler og begrenset anvendelse av slike; og anvendelse av militære maktmidler som kan innebære et strategisk overfall eller et angrep som innledes med et strategisk overfall som har til hensikt å erobre områder.

Trusselen med masseødeleggelsesvåpen som retter seg mot data og informasjonssystemer og informasjonskrigføringen samt terrorismen er utfordringer som også forsvarssystemet forbereder seg på. Når det

gjelder å bekjempe terrorismen samt å møte andre typer av trusler kan forsvarsmakten støtte de øvrige myndigheter med ordninger som baserer seg på bistand. For dette formål utredes behovet for kontakt med den sivile sektoren. Dessuten sørges det for at støtteordninger fungerer og er klare med tanke på de ulike situasjonene.

Det militære forsvaret baserer seg på det territorielle forsvaret, som utvikles med hensyn til de endringer som finner sted i omverdenen, de gjennomprøvde oppgavene samt tilgjengelige ressurser. Forsvarsmakten ledelses- og forvaltningssystem tilpasses slik at det motsvarer endringene i sikkerheten i omverdenen og de beslutninger om reduksjon i antallet krigsoppsetninger og deres støtte som fattes. Krigsoppsetningene inndeles i territorielle og operative styrker. De territorielle strykenes antall er ca 250 000 og de operative styrkene ca 100 000 personell. Det frivillige forsvaret utvikles.

Beredskapsbrigadene i hærens operative styrker etablerer operativ beredskap i løpet av året 2008 og deres mobilitet og ildkraft utvikles. Fra begynnelsen av 2009 er tyngdepunktet lagt til utvikling av luftvernet og de territorielle styrkene Tyngdepunktet i utviklingen av marinen er lagt på beskyttelse av sjøforbindelsene og forbedring av minejaktevnen samt utvikling av de mobile kystforband. I flyvåpnet utvikles prestasjonsevnen il luftforsvarets stridsledelsessystem. Hornet-materiellets prestasjonsevne økes gjennom oppdatering av materiellvedlikeholdet og dessuten innledes anskaffelse av et avstandslevert presisjonsvåpensystem som gjør det mulig å angripe mål på bakken.

5.1 Artikkel I – 43 Solidaritetsklausul

Gjennom solidaritetsklausulen forpliktes unionens medlemmer og dens medlemsstater å bistå en annen medlemsstat som utsettes for terroristangrep. Det samme gjelder hvis en annen medlemsstat rammes av en naturkatastrofe eller en katastrofe som skyldes mennesker.

Solidaritetsklausulen krever at bistand gis, men bistandens innhold og omfang bestemmes av hvert enkelt medlemsland selv. Rådet samordner medlemslandenes tiltak for å bistå et annet medlemsland.

5.2 Evne til hurtig innsats

Krisehåndteringskapasiteten skal forbedres med hensyn til unionens målsetting, fredspartnerskapet med NATO og det nordiske krisehåndterin gsarbeidet. Troppene, som tas ut fra alle forsvarsgrener utvikles slik at de kan anvendes også for internasjonale krisehåndteringsoppdrag. Samtidig bygget man opp en kapasitet for deltagelse i mer krevende operasjoner, som i sin tur krever etablering av tropper med større prestasjonsevne. Internasjonale beredskapstropper skal utvikles og utdannes fra den nasjonale troppeproduksjonen. Det skal være frivillig å delta i beredskapstropper.

Den primære hensikten med det nye overgripende målet for EUs militære ressurser og det strukturerte samarbeidet ut fra det konstitusjonelle foredraget er å kunne sette inn samlede innsatsstyrker for krisebekjempning, enten som separate styrker eller deler av en større, trinnvis forutgående operasjon. Hurtig innsatskapasitet utvikles spesielt med målet at unionen skal kunne støtte FNs fredsbevarende virksomhet ikke minst i Afrika, for eksempel ved at tropper sendes til et kriseområde til støtte for FNs fredsoperasjon i den første fasen. FN har for tiden ansvar for en lang rekke fredsbevarende operasjoner i Afrika.

Meningen er at medlemsstatene skal stille militært selvforsørgende innsatsenheter hver på totalt ca 1 500 mann med nødvendige spesial-avdelinger, fly- og marinekomponenter. Troppene skal være klar for aksjon i operasjonsområdet innen 10 døgn fra rådets beslutning om å innlede en operasjon og det skal være kapasitet til å holde dem i operasjonsområdet 30 – 120 døgn. Behovet for reservestyrker skal også regnes med. Etablering av stridsgrupper begynner i 2005 og de skal være fullt operative i 2007. Deretter skal stridsgruppene kunne ta seg av alle oppgaver som henfører seg til EUs generelle sikkerhets- og forsvarspolitikk.

EU har som mål å klare to hurtige innsatsoperasjoner på samme tid og derfor er det et beregnet behov for totalt omkring 10 hurtiginnsatsenheter. Troppene skal kunne settes sammen enten ved at en medlemsstat stiller flerparten av personellet som kompletteres med personell fra andre medlemsland, multinasjonalt eller nasjonalt. For å sikre effektiviteten kan bare et begrenset antall land stille tropper for en enkelt kontingent.

De landene som stiller tropper for en stridsgruppe skal også kunne ta på seg å transportere gruppen til operasjonsområdet, ved behov til og med langt utenfor EU-området, enten med nasjonale ressurser eller gjennom å engasjere multinasjonale system. Her spiller evnen til strategiske lufttransporter over lange avstander en stor rolle. EUs hurtiginnsatsstyrker skal bygges opp slik at de støtter og kompletterer hverandre i forhold til NATOs hurtige reaksjonsstyrker (NRF).

Hvert medlemsland bestemmer selv om det vil være med å etablere hurtiginnsatsstyrker for EU. For at det hurtige innsatskonseptet skal fungere i praksis forplikter medlemslandene seg til ved behov å stille de tropper som er innmeldt og som står for tur til å delta i hurtige innsatsstyrker for operasjonen. Nasjonale reservasjoner skal være så få som mulig, og de bør meldes fra om på forhånd. I siste omgang er beslutningen om å delta i en operasjon alltid nasjonal. Beslutningsfatningen må være tilstrekkelig effektiv for å muliggjøre en rask innsats.

5.3 Forsvarsgrenene

5.3.1 Hæren

Hæren skal ha evne til å forsvare landet på hele dets område, å beskytte de livsviktige funksjonene, gi støtte til andre myndigheter og sammen med de øvrige forsvarsgrener forhindre og avverge militære angrep. Ved hjelp av de territorielle styrkene overvåkes landområdene, beskyttes samfunnets sentrale infrastruktur og holdes viktige områder. En angriper som har trengt inn i landet skal slås tilbake med de operative styrker som anvendes på landsomfattende nivå, og som gis støtte av langtrekkende ild.

Innen utgangen av 2008 nedlegges den ene av de to mobiliserbare panserbrigadene, de selvstendige panserbataljonene, fire regionale brigader, tre jegerbrigader og over to hundre mindre enheter. Hærens krigsstyrke reduseres før utgangen av 2008 med ca 60 000 mann, hvoretter Hærens styrke blir ca 285 000 mann. De gjenværende styrker utvikles som del av 2010-tallets forsvarssystem.

Til Hærens operative styrker hører operative brigader, mekaniserte stridsgrupper, spesialforband og en helikopterbataljon. Til disse hører

desssuten oppklarings- og overvåkningsenheter samt spesielle avdelinger tilhørende de ulike våpen- og troppearter. Ved hjelp av de operative troppene skapes tyngdepunkt i forsvaret. De består av forsvarsgrenenes mest prestasjonsdyktige forband og enheter, og de anvendes sentralisert på hele rikets område. Troppene har evne til mobile samvirkeoperasjoner og langtrekkende ild. Med en del av de operative troppene kan de sivile myndighetene gis støtte også under normale forhold.

Til de territorielle styrkene hører brigader, bataljoner og enkelte avdelinger beregnet for beskyttelse av objekter. Ved de territorielle styrkene innrettes også nye typer av de avdelinger som er mindre enn de nåværende og som har mangesidig anvendelse. I 2010-tallets territorielle forsvar er tyngdpunktet tydeligere enn før lagt til forsvar av objekt og livsviktige funksjoner. Ved hjelp av de territorielle troppene beskyttes strukturer som er sentrale for forsvarsmakten og for samfunnet. De territorielle troppene utvikles slik at de har evne til å forsvare viktige objekt og områder i alle krise- og trusselmodeller. Grensetroppene som hører til de territorielle troppene har evne til mer krevende oppklaringsoppgaver, og til krevende oppgaver som spesialforband.

De operative styrkenes beredskapsbrigader oppnår operativ beredskap i løpet av 2008. Deres ildkraft og mobilitet utvikles gjennom anskaffelse av pansrede bombekasterkjøretøyer, pansret transportmateriell samt utrustning for å oppnå øket mobilitet. Leopard 2 stridsvogner, CV9030 stridskjøretøyer og panservernkjøretøyer tas i operativ bruk. De enheter som er utrustet med det nevnte materiellet utdannes hovedsaklig under planleggingsperioden. Beredskapsbrigadenes oppklarings- og ledelsesevne forbedres ved at ledelsesinstrumentene oppdateres og kompletterres og evnen til å operere i mørke økes. Beskyttelsen økes gjennom anskaffelse av beskyttelsesutrustning for den enkelte mann.

Fra 2009 er tyngdepunktet for utviklingen av hæren lagt til utvikling av luftvernet og de territorielle styrkene. Hovedstadsregionens luftvern effektiviseres. De territorielle styrkenes evne når det gjelder raskt å beskytte militære objekter og å gi andre myndigheter støtte, samt å beskytte samfunnets livsviktige objekter utvikles. Beredskapet til hovedstads-

regionens styrker for å sikre statsledelsens virksomhetsforutsetninger og å beskytte samfunnets livsviktige objekter i hovedstadsregionen forbedres stadig.

5.3.2 Hærens totale styrke og viktigste tropper år 2008:

Total styrke (285 000)

Operative styrker (60 000)

3 beredskapsbrigader
1 panserbrigade
4 jegerbrigader
2 mekaniserte stridsgrupper
1 helikopterbataljon
Spesial – og våpenart avd

Luftvernmissil- og
Luftvernkanon enheter
Ildledelsesorganer

Territorielle styrker (225 000)

Infanteribrigader
Selvstendige bataljoner/stridsgrupper
170 lokalforsvarsenheter og landskapstropper
våpenartavdelinger
selvstendige enheter

5.3.3 Marinen

Marinen skal ha evne til å skape et sjøoversiktsbilde, overvåke den territorielle integriteten, avverge territorielle krenkelser og i samvirke med de andre forsvarsgrener beskytte sjøforbindelsene og avverge angrep som kommer fra havet.

Fra begynnelsen av neste tiår avstår marinen fra missilbåter og mine-

sveipere som blir foreldet. Det mobile kystartilleriet legges i hovedsak ned og det faste kystartilleriet reduseres. Marinens personellstyrke i krig reduseres før utgangen av 2008 med ca 25 000 mann, hvoretter marinens styrke økes til ca 30 000 mann.

Hoveddelen av marinen hører til de operative styrkene. De utgjøres av alle stridsfartøysenheter samt kystforbandenes mobile enheter, Til stridsfartøysenhetene hører minejaktflotiljene, missilbåtflotiljene og mineutleggerne. Til de mobile kystforbandene hører bl.a. kystjeger-bataljonene, kystmissilkompaniene og kystartilleribataljonene. Marinen har kapasitet til å støtte de øvrige myndigheter med bistand bl.a. av oljebekjempningsfartøy, pionerenheter fra marinen og stridsfartøy.

Marinens totale styrke og viktigste enheter år 2008:

Totalstyrke (30 000)

Fartøysenheter
2 missilbåtflotiljer (8 missilbåter)
4 vaktbåter

Kystforbandene
2 kystjegerbataljoner og
selvstendige kystjegerkompanier
2 kystmissilkompanier
4 sjømålsmissil batterier og
fast og mobilt kystartilleri

5.3.4. Flyvåpnet

Flyvåpnet skal ha evne til å overvåke den territorielle integriteten i luftrommet, avverge territorielle krenkninger, skape og opprettholde et luftsituasjonsbilde, avverge luftangrep, anvende langtrekkende ild mot bakkemål og utføre lufttransporter. De sivile myndigheter understøttes ved kriser under normale forhold med hjelp av de operative styrkene.

Flyvåpnet totale styrke og viktigste enheter år 2008:

Total styrke (35 000)

3 flyflotiljer, 4 jagerflydivisjonrer
63 F/A-18 Hornet jagerfly
50 Hawk Mk-51/A treningsjagerfly

Flyvåpnets nåværende transport og kommunikasjonsfly erstattes med nytt materiell innen år 2010. Materiellet muliggjør innenlandske transporter samt støtte for enheter som deltar i internasjonale operasjoner og øvinger i Europa.

Neste tiår trenges kapasiteten til 2-3 tyngre transportfly som gjør det mulig på en bedre måte enn for nåværende å støtte operasjoner i hjemlandet samt enheter som deltar i internasjonale operasjoner. Alternativene for anskaffelse av kapasiteten utredes. Forbedring av transportevnen effektiviserer også forsvarsmaktens evne til å støtte det øvrige samfunnet og de humanitære oppgavene.

5.4 Forsvarsutgifter og økonomi

Finlands forsvarsbudsjett er i 2005 på 16.5 milliarder NOK. Her er ikk emedregnet utgifter til utelnadstjenesten som dekkes utenfor forsvarsbudsjettet.

6.0 SAMMENLIGNING OG KOMMENTARER

De nordiske landene beholdt sine forsvarsstrukturer i tiden som fulgte etter den kalde krigen. Det har imidlertid vært betydelige endringer i den sikkerhetspolitiske linjen som de tidligere ikke-allierte statene, Finland og Sverige har fulgt i perioden. Disse landene har forlatt sine roller som militære ikke-allierte stater og søkt tilknytning til den europeiske union hvor de bl.a. deltar i etablering av unionens innsatsstyrker for gjennomføring av fredsstøtteoppgaver for FN, EU og NATO. Samtidig har de to landene beholdt en tilstrekkelig del av deres konvensjonelle militære styrker til at det må anses at de utgjør et troverdig forsvar av landenes territorium.

Danmark har tatt forbehold om deltagelse i EUs innsatsstyrker, men ved en eventuell opphevelse av forsvarsforbeholdet vil de danske forlikspartiene ta stilling til deltagelse i internasjonale operasjoner i regi av FN, NATO og på sikt – EU i forbindelse med den parlamentariske behandling av spørsmålet. Finland har redusert den totale størrelse av sine militære styrker, men holder fast ved en forsvarspolitikk som forutsetter forsvar av hele landet basert på alminnelig verneplikt og et territorialforsvar som støttes av operative styrker. Finlands territorielle forsvar utvikles med sikte på de endringer som har funnet sted i omverdenen, de gjennomprøvde oppgavene og tilgjengelige ressurser. Finland er også i ferd med å bygge opp reaksjons- og andre innsatsstyrker for internasjonale operasjoner.

Sverige har også redusert sitt konvensjonelle, mobiliseringsbaserte forsvar, og dermed også evnen til å gjennomføre et territorielt forsvar av den midtre og nordlige del av landet. Det må imidlertid tas i betraktning at Sveriges flyvåpen med over 100 moderne jagerfly har stor slagkraft mot mål på bakken, og vil kunne reagere raskt mot et angrep som søkes ført frem gjennom denne del av landet. Sverige vil kunne lede to større innsatser av bataljons størrelse og tre mindre innsatser samtidig under internasjonale operasjoner. Enkelte innsatser skal kunne påbegynnes med kort forvarsel, og andre skal kunne være mer utholdende over lengre tid. Dessuten er Sverige i ferd med å etablere en av EUs hurtige reaksjonsstyrker på brigades størrelse. Det er grunn til å anta at oppbyggingen og utdannelsen av EUs hurtige reaksjonsstyrker i Sverige og Finland vil få betydelig innvirkning på oppbyggingen og utviklingen av de øvrige mobiliseringsoppsetninger i disse landene.

Norge og Danmark har som følge av endringene i den sikkerhetspolitiske situasjon funnet at det ikke lenger er behov mobiliseringsoppsetninge r og territorialforsvar, og disse er nedlagt. For Danmarks vedkommende er de stående styrker som tidligere gikk inn i Danske divisjon og NATOs multinasjonale styrker i Nord-Øst også redusert. Til gjengjeld er utdannelses- og avløsningsordningen for de gjenværende danske styrker til det allierte forsvaret og til internasjonale oppgaver blitt forbedret, De danske forsvarsmyndigheter har anført at truslenes uforutsigbarhet innebærer at dansk forsvar ikke lenger kan innrettes etter et veldefinert

trusselbilde. Derfor bør forsvaret fremover, etter dansk mening, innrettes etter en kapasitetsbasert taktikk, slik at en bred vifte av kapasiteter kan stilles til rådighet i situasjoner hvor dansk sikkerhet eller interesser er direkte eller indirekte truet. Truslenes uforutsigbare karakter stiller krav om økt vekt på innsatsberedskap og evne til å sette inn kapasiteter avhengig av truslenes omfang og art. Den danske ordning innebærer en forbedring av Totalforsvaret ved etablering av en totalforsvarsstyrke med en utdannelsestid på 4 måneder og etterfølgende tjenesteplikt. Totalforsvarsstyrken skal sikre at samfunnet råder over tilstrekkelig kapasitet til å motstå trusler mot Danmark og større katastrofer.

Norge har, til tross for sin geografiske plassering i et strategisk utsatt område, og som følge av endringene i den sikkerhetspolitiske situasjon og nødvendigheten av å redusere gapet mellom tilgjengelige bevilgninger til investeringer og de løpende driftsutgifter lagt ned det territorielle forsvaret og mobiliseringsforsvaret. Dessuten er de tidligere stående avdelinger lagt ned. De gjenværende styrker av Hæren er en tilpasset infanteribrigade (Brig N) og en stående infanteribataljon (Telemark bataljon). For å oppnå en avvergende virkning, og å markere den nasjonale suverenitet i utsatte områder i Nord-Norge forutsettes det at marinens fartøyer patruljerer i kystnære farvann og at gjennomføring av nasjonale og allierte øvelser i utsatte områder vil ha den ønskede sikkerhetspolitiske virkning. Norge forutsetter videre at allierte styrker skal kunne komme til hjelp dersom det inntreffer et angrep på suverent norsk territorium. Det er imidlertid r beskjedne styrker Norge i tilfelle vil kunne delta med i et alliert kollektiv forsvar, i eller utenfor Norge. Det er også en svakhet at Norge bare har begrenset evne til å produsere ytterligere enheter for å delta i nye internasjonale operasjoner, eller for å avløse enheter som er engasjert i igangværende operasjoner. En bedre evne på dette området ville vært ønskelig for å skape mer balanse mellom enheter som gjennomfører fredsbevarende oppgaver for FN, og enheter som utfører stabiliserende oppgaver for NATO eller EU.

Alle landene tar sikte på å kombinere utdannelsen av styrker som skal inngå landenes egne militære forsvar med utdannelsen av styrker som skal inngå i de styrker som stilles til rådighet for internasjonale operasjoner.

Dette reiser spørsmålet om det er mulig innenfor den tid som er tilrådighet for å utdanne vernepliktige mannskaper (9-12måneder) er tilstrekkelig til at soldatene kan beherske begge typer oppgaver like godt. Her må det tas i betraktning at oppgavene som er aktuelle for soldater som skal inngå i EUs eller NATOs reaksjonsstyrker først og fremt vil være av (høy-intensitets)- typen og derfor kreve en meget høy grad av profesjonell utførelse av soldatoppgavene av den enkelte mann, mens det for styrker som skal delta i fredsbevarende eller humanitære oppgaver vil kreves en annen innstilling og utførelse hos mannskapene. Dette kan komme til å kreve en høyere grad av spesialisering av utdannelsen for enheter som utfører de ulike oppgaver, og at dette kan være vanskelig å oppnå med en felles utdannelse for begge typer enheter innenfor den disponible tid.

De forskjellige sikkerhetspolitiske og militære løsninger som er representert ved landene innenfor det nordiske området har til dels sin årsak i forskjellene som følger av geografisk plassering og dels av forskjeller i vurderingene av den aktuelle trusselens art og omfang. Selv om det nordiske området ikke utgjør et integrert og sammenhengende forsvarssystem er det klart at de enkelte landenes egne forsvarstiltak, og deres ulike tilknytning til NATO og EU vil få en mulig angriper til å innse at bruk av militær makt for å skaffe seg kontroll over deler av området vil åpne opp for en serie av sikkerhetspolitiske og militære reaksjoner som gjør utfallet av militær maktbruk høyst uforutsigbart og usikkert.

Det fremgår at ingen av de nordiske landene har funnet det mulig å redusere forsvarsutgiftene i den aktuelle perioden som mange kanskje hadde håpet på. Det som imidlertid er mer bemerkelsesverdig er den store forskjellen i totale forsvarsutgifter mellom de nordiske landene slik disse fremgår av oppgaven over landenes forsvarsutgifter i 2005. Det sees for eksempel at Norges forsvarsutgifter
er ca 35 % høyere enn Danmarks. En nærmere avklaring av årsakene til disse forskjeller ville være av stor interesse, og kunne kanskje resultere i innsparinger med sikte på å oppnå samme målsetting som Danmark for forholdet mellom operativ struktur 60 % og støttestruktur (40 %).

Kilder:

- St.prp.nr.42 (2003-2004) Den videre modernisering av Forsvaret I perioden 2005 – 2008. (Norge)
- Konsolideret implementeringsmelding for Aftale om forsvarets ordning for 2005 – 2009 (Danmark)
- Regeringens proposition 2004/05.5 Vårt Främtida försvar. Försvarspolitisk Innriktning 2005 – 2007 (Sverige)
- Statsrådets redogörelse SRR6/2004 Finlands säkerhets och försvarspolitik 2004 (Finland)

Tidligere publikasjoner i denne serien:

8-05 **Alv Jakob Fostervoll, Jamie Shea og Chris Donnelly**
The Fiftieth Anniversary of the Norwegian Atlantic Committee

7-05 **Hans Morten Synstnes**
Galileo – et europeisk globalt navigasjonssystem

6-05 **Jahn Otto Johansen**
Coming home to Europe? Central and Eastern Europe in EU and NATO
Nils Morten Udgaard
Eastern Europe's silent revolution

5-05 **Jahn Otto Johansen**
Det tyske eksperiment

4-05 **Hans Olav Stensli**
The naval dilemma of the early 21st century

3-05 **Jørgen Kosmo**
What are the strategic challenges faced by Norway in the years to come?
Jonas Gahr Støre
In the new types of conlict we face, how to define and defend humanitarian space?

2-05 **Jakub M. Godzimirski, NUPI**
The New Geopolitics of the North?

1-05 **Christina Chuen og Ole Reistad:**
"Global Partnership", russiske ubåter og brukt kjernebrensel - internasjonal koordinering av oppgaver og bidrag

6-04 **Ole Gunnar Austvik**
Oljens geopolitikk og krigene ved Persiagulfen

5-04 **Jan Hovden**
Coping with Vulnerabilities of the Modern Society

4-04 **Jørgen Berggrav**
Forsvarsperspektiver i nord

3-04 **Jahn Otto Johansen**
NATO og de transatlantiske motsetninger.
-Kortsiktige og lansiktige perspektiver

2-04 **Jonas Gahr Støre**
The Role of a Humanitarian Organization in an International Security Operation – a Basis for Cooperation or Basis for Separation?

1-04 **Stanley Sloan**
If Effective Transatlantic Security Cooperation is the Question, Is NATO the Answer?

6-03 **Franck Orban**
Frankrike og Irak-krigen: Bare i prinsippenes navn?

5-03 **Asle Toje and Morten Bremer Mærli**
Norwegian Priorities for the Extended G-8 Global Partnership Against the Spread of Weapons and Materials of Mass Destruction

4-03 **Major John Andreas Olsen**
Saddam's Power Base

3-03 **Terje Lund**
Terroristbekjempelse og folkeretten

2-03 **General Charles A. Horner (ret.)**
Men and Machines in Modern Warfare

1-03 **Morten Bremer Mærli**
The Real Weapon of Mass Destruction: Nuclear, biological and chemical warfare in the era of terrorism and "rogue" states

10-02 **Bjørn Olav Knutsen**
ESDP and the non-EU NATO members

9-02 **Tor Husby**
Nord-Korea uroer naboland

8-02 **Morten Bremer Mærli**
Nuclear Terrorism: Threats, Challenges and Responses

7-02 **Jakub M. Godzimirski**
11 September 2001 and the shift in Russia's policy towards NATO

6-02 **Andreas Selliaas**
EUs nordlige dimensjon – i Norges interesse?

5-02 **Nils Marius Rekkedal**
Asymmetric Warfare and Terrorism – An Assessment

4-02 **Jahn Otto Johansen**
Et mer selvbevisst Tyskland

3-02 **Iver B. Neumann**
Norges handlingsrom og behovet for en overgripende sikkerhetspolitisk strategi

2-02 **Sven Gunnar Simonsen**
Russlands militære som et politisk mikrokosmos: Verdiorientering og valgatferd, 1995-2000

1-02 **Christopher Coker**
September 11th and its implications for EU and NATO

www.atlanterhavskomiteen.no

B
NORGE
P.P.
DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE

Det er naturlig å begrense denne sammenligningen til de nordiske landene siden disse har mange likhetspunkter hva angår geografisk plassering, befolkningsstørrelse, samfunnsordning og styresett.

Norden utgjør ikke noe enhetlig strategisk område. Dets militærstrategiske betydning ligger i at det inneholder landområder som kan gi mulighet for kontroll med adgangen til og bruk av internasjonale havområder og viktige sjøveier, og at det tradisjonelt har vært rikt på viktige ressurser som vannkraft, trelast og jernmalm. Dessuten inneholder landenes økonomiske soner store fiskeressurser og dessuten olje og gass særlig i nord og vest.

Om forfatter:
Tønne Huitfeldt, f. 06.04.1925, tidligere øverstkommanderende for Nord-Norge og direktør for NATOs internasjonale militære stab i Brussel. Pensjonist fra1985, og redaktør av Norsk militært tidsskrift frem til 1996.

DEN NORSKE ATLANTERHAVS KOMITE
1955-2005 THE NORWEGIAN ATLANTIC COMMITTEE

Fridtjof Nansens plass 6
N-0160 Oslo
Tel: +47 22 40 36 00
Fax: +47 22 40 36 10

post@dnak.org
www.dnak.org